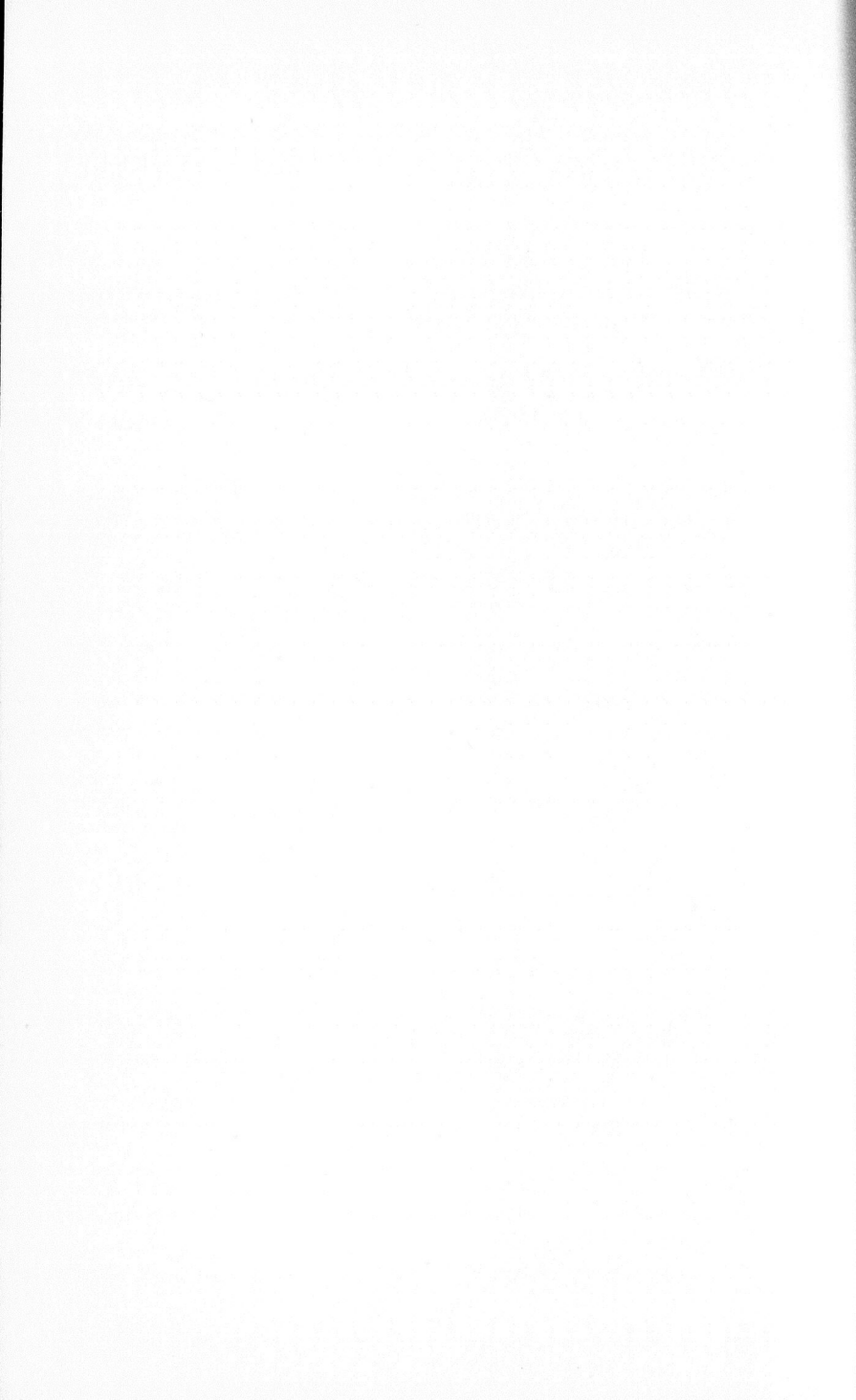
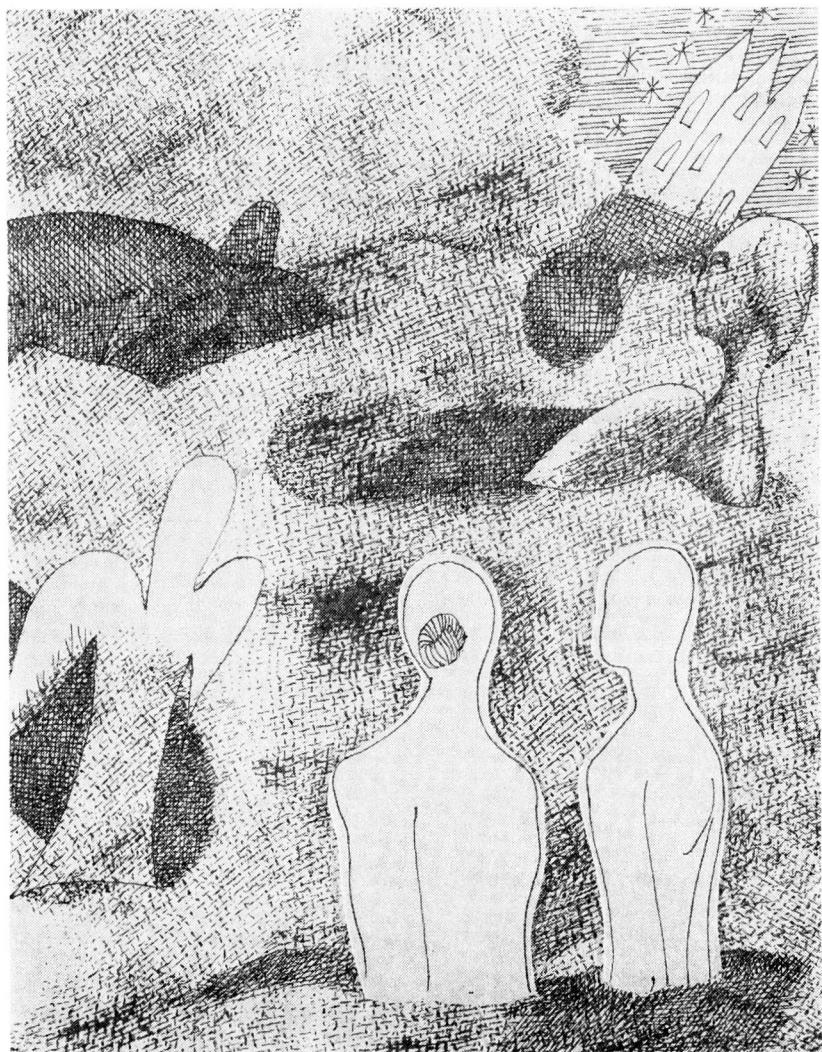

**Vzácná
po dúhe**

ján | VZÁCNA
frátrik | PO DÚHE

Imfrátrik

VYDAVATELSTVO OSVETA

© Ján Frátrik, 1984

T 18 / FRAT 1-10

KATOLÍCKA UNIVERZITA
V RUŽOMBERKU
Univerzitná knižnica
Hrabovská cesta 1
034 01 RUŽOMBEROK

DM

I

Ešte je kedy . . .

Do seba vyžblnkávať bez sĺz a vzdychov,
do seba tak celkom zapadnúť.

Potom si už len sám. Ale na dne osamenia
naučili sme sa čakať. Naša krvná skupina
zakliata je v kmeni.

Zakresať na rozvetvený pochod,
posvietiť hviezdám na obežný sen.

Ešte je kedy nedovidno meniť na svetlo.

Tu kdesi hľadáme si stredobod lásky,
aby sme boli bližšie k veciam,
bližšie k človeku.

Oheň v slove.
Slovo v básni.

V lastúrach poranená

V lastúrach pokory už šumí dávno poranená.
Počut' ju, ako crká, dužie pórmí zvlhnutými.
Ešte sa stúli ako Magdaléna,
kým všetko povie
z jedinej a najľudskejšej viny.

Ešte sa pohne ako perla nedotknutá na dne,
celkom sa človek bez nej zmenil.

Už buble jarčekom a ide stopiť slzy chladné
v srdciach unavených.

Nech si ju život na dvoch póloch ťažká,
príde k nám ako vôňa olivy,
ako balzam hojivý.

Ved' je LÁSKA.

Tvoja láska

Životom vlastným stala sa mi tvoja láska,
pôvaby tvojej duše nemá žiadna z žien,
na trase času zvíťaziť chce tvoja láska,
tá, ktorá nesie kríž a sladí žitia blen.
Nepozná kazu ani hrdze tvoja láska,
je číra spiež a srdce skuté na prsteň.
Jak zlaté slnko zaceľuje tvoja láska,
čo trpké skutočnosti korunuje v sen;
kým v mojich ranách umýva sa tvoja láska,
ty nenápadne berieš z môjho smútku tieň.
To vtedy radosť plače, plače tvoja láska.
Ó, твоjim väzňom som tu v agónii stien.
Cez kameň, mreže prediera sa tvoja láska.
A keď raz roky naše spáli zimný srieň,
samotu temnú vypravadí tvoja láska.

Vždy keď sme sami

Vždy keď sme sami dvaja, celkom sami,
tak málo hovoríme, drahá, však?
V samote opriadame sa len snami
a každá túžba voľná ako vták
chce vzlietnuť a len krúžiť výšinami.
Kto by z nás dvoch vtedy nevdojak
necítil osud, čo už klíči s nami?
Dobre je hľadiet bez slov, keď hrmí vlak.
Aj my sme takí. Letíš v burácaní —
priam ako sputnik snov až kdesi za oblak.
Načože by nám slová boli? Slovo raní.

Pozriže, svet náš. V ňom sme šťastní tak.

Medzi štyrmi očami

Od úsvitu ti modravejú piesne.
Možno sa mi to iba sníva —
Vláčim si tvoj tieň,
aby som lepšie poznal tvoje slnká
zatúlané v blúzke
a tvoj celý odokrytý zemepis.
Slovo za slovom
a krok za krokom
naberám si ťa
a skladám do piesne
takt za taktom
ako kolesá vlaku,
čo sa ustavične prihovárajú krajine.

Bola si medzi dialkami a výškami,
chytal som si ťa ako prvý sneh.
Padáš mi do vybielených múrov,
kde som si nasťahoval
clivú samotu.

Hučalo vo mne ako vo vestibule
po Paganiniho D-dur koncerte.
Pískal som si ťa
ako prvú ozvenu od ulice k ulici,
od steny ku stene
na dosah všetkým veciam,
ty moja láska.

Chcel by som si ťa zahrať
na jednej jedinej strune
vo všetkých polohách
cez všetky prstoklady.
Slov sa nenanosíš ani nedohráš.

V tvojich očiach nevládzem sa nájsť,
preto sa hľadám v dúhe.
Stofarebný zips na oblohe —
každý si ho sťahuje.

Nikto nehovorí,
že má kroky ubolené od túžby.
Sny a triašky na pozadí oblohy.
Záleží iba na rukách,
ktoré vedia zadržať
aj predposledný vzdych.

Stával som sa búrkou bez dúhy a spánku.
To pre ten záhyb šiat a výstrih,
čo sa mi proti vetru nanosili do očí,
do všetkých zmyslov nepokoja.

Leto je široké a krehké
ako prvá láska. . .

Aj tá vždy prichytí sa medzi štyrmi očami.

Príde ti neraz

Svitajú chvíle,
ktoré si ťa načisto podmaňujú,
a hoci si k nim milosrdný,
príde ti neraz o túžbu sa doniesť,
o trvanlivé slovo do básne.

Priam toľko, aby reč sa zo sna nestrhla.

Stále sa mi motáš medzi predstavami,
kam ani báseň nezaduje.
Žičlivá láska, naponáhlo horíš do seba.
Nič viac.
Iba do seba.

Ale my patríme k sebe
ako hviezda k noci.

V prievane ozvena do nepočutia
vyklopkáva morzeovku vyznania.
Naslepo tackám sa za tebou,
do tvojich preteplených hniezdisk,
kde opovážlivé svetlo kameňuje naše sny.

A kým si sa zahľadela
a započúvala do nedočkavej oblohy,

Veľký voz nám odhrkotal za polnoc.

Letná noc

Spomienka dlhá ako Váh
valí sa pod piliermi mája.
Cez pokosené seno idú zasnívajú dvaja.

Dve duše na váhach.

Prítulné slová v plnej súhre hviezd.
Koľko je podobenstiev do lásky!
Hriech ku hriechu na doživotie —
obetná krv sa v tráve pozláti.

Samota hádže do spomienky siete.
Pod piliermi čas sa nenávratne valí. . .

Tuláčky hviezd, vy sa nedozviete,
či tamtí dvaja našli seba
a či sa milovali.

Na medzi vypína sa bodliak opustený
a tak blízko hory.
Možno ho skmášu ruky mladej ženy,
možnože zajtra ktosi celkom chorý.

Dnes-zajtra, zajtra-dnes,
bodliak a ruža, bodliak a kvety.

Dve duše na váhach. A žiadna nedoletí.
Pod piliermi tmavá noc sa valí. . .
Dve srdcia na pobreží zaváhali.

Viem

že prídeš v strunách rozzvučanej mandolíny,
že prídeš na strieborných lyžiach jednej zimy,
že prídeš, keď nám budú chýbať slová k básni,
že prídeš obratníkom, keď sa do javora zasníš,
že prídeš na kryštálikoch poranenej hviezdy,
že prídeš na lodičke, keď sa bude zlatom brieždiť,
že prídeš, kým nás vypravadia zvonky zo skla,

že prídeš sama pohladieť a bozkať.

Vánok

Pri dverách tichý stál,
keď prišiel od hory,
úsmev si prichystal,
kde-kto mu otvoril.

A voňal po máji,
vyšibal dedinu
a ruže pomaly
do lásky previnul

pre túžby hodvábné,
pre chvenie kalíškov,
v ktorých sa rozpadne
za slasťou, za výškou.

Nezhorí do krovia,
otĺka teplé sny
a keď s ním hovoria,
piesňou sa stelesní.

Na hviezde, na Zemi
dozrieva halúzkou,
na lístkoch ranený
hojí sa ľahučko

pre milú, pre pieseň,
pre strapce viniča,
v ktorých ťa odnesie
ku šiškám ihličia.

Krídelkom spustia ťa,
k motýľom zamieriš,
potom ťa uchvátia
pod blúzkou nádhery.

Nie nahlas. Ticho len.
Všetko ti nezverím.
Keď ti máj pripomnem,
život je nesmierny.

Ó, keby len tá láska . . .

I

V studenom slove skučia premrhané chvíle,
pod stĺpom času žobre vzdych.
Keď zasekla sa báseň o pahýle,
ozval sa osud posledných.

Rozrýva dušu. Chladné toto ukojenie.
Sme chudobnejší o dva sny.
Na starých vráskach vzdych sa klenie,
kým ťarcha ľútosť rozjasní.

Si strmý výkrik. Temná ozvena a rosa
spáleným ohňom tlejú v nás.
V útrobach našich niečo zachvelo sa.

Lupene slov už privčas opadali v smútku,
možno aj srdce rozkolísal neodvratný čas.
Ó, keby len tá láska. . . čo nás blaží v skutku.

II

Len vášne dokreslili tvoju čiaru,
keď pretrváva každý boj.
Na poskrúcaných lístkoch cítili sme slzu
starú
ako večný nepokoj.

Len nezhasínaj na spomienkach popukaných.
O čo je krajšie snívať menej —
posledný úsmev rozdať v odchádzaní
a planúť
v tisícerej zmene.

Možnože roztopím sa v tebe a ty vo mne zas
a čas nás bude kalieť ako oceľ v ohni.
A nebude už márne vyčkávať na blízkosť krás
po nociach a po dni.

III

Chcel som ťa vysloviť a vrátiť v ďalší tvar —
z úzkostí neodísť, keď trpíš tichá pri mne.
Do riadkov uložiť a láskat ako relikvie dar
v najťažšej vykláčanej hymne.

Si tichá, najtichšia zo všetkých krutých krás,
tvoj pancier ako na dne morská mušľa.
Prichádzaš ľahučko ako na obloky mráz,
aby si tisíc ráz ma ranila a nenápadne ušla.

Cítim ťa, v hodvábe lupienkov chvie sa hlas.
Na dúhach ľútosti teplá je farba citu.
V kútikoch väznených dve oči našli nás
v ručníkoch pokory jak ťarchu nedopitú.

Nepokoj

Vždy som si hľadal vrcholy a vzruch,
chcel som byť neopakovateľný a nový —
a čo aj život veštili mi podľa rúk,
bral si ho ako chlieb do ľahkej strovy.

O každý príbeh prišlo často bojovať,
v predjarných prískach trpezlivo sme ho striehli.
Figúrky odliateho detstva z olova —
ach, prvé víťazstvá a prvé prehry.

Tak sa tu neraz podvedome spytujem,
či iba láska na všetko tu stačí,
či pod ten ľudský osud sklenúť i tú zem,
čo prudké drámy dohrávala s nami v plači.

Mnoho som chcel, však neľutujem toľkých bied,
kým ľudia v ľudoch žiaria, ľahko je aj duši.
Spolu sme, drahá, stihli viacej dovidieť,
hoc' ten náš život deň čo deň bol prudší.

Raz

Raz celkom iste porozfúkam svoje verše
do zadíhavých štyroch strán.

A čo i krv mi udrie do nádeje smelšie,
viac bolesť na jedinej strune nedohrám.

Možno aj moju báseň ako fáč
si niekto priloží na okraj rany.

Na brehu a či v prúde? Skáč!
Plávaj svoj život rozohraný.

Zrkadlo

Hľadáte do mňa dňom i šerom,
váš obraz ľahko zavetrím —
len tváre stretajú sa vo mne
jak hladina a harlekýn.

Prorokom nie som, predsa núkam
len vernosť, žiadne skrivenie.
Aj keď sa brániš sivej kráse,
tá lesklá plocha vzdych ti priženie.

Ženy sa denne do mňa noria,
keď splýva pôvab rovno z úst,
keď blízkosť prchajúcej nehy
nestihne viac sa dohodnúť.

Pozerá do mňa muž i žena,
dobrodruh, milenec i vrah —
v úbohom skielku amalgámu
mení sa krása, vzdych i strach.

Poznám vás, hovorím vám: ľudia,
vždy pohľad pre vás mám,
raz ružovkastú rozkoš do snov,
raz nenávisť, raz smiech a klam.

Len vašich prstov sa tu bojím,
tých slz a dychu zradných úst,
keď čas a neodvratné roky
podobu prišli zaviniť

do vrások vybrázdzených v čele,
keď nezmenil sa môj už tvar,
keď sami v maske poznali ste
tú svoju ubolenú tvár.

Rozbite, ak len sami chcete,
pohľadom rúbte moje sklá,
každý črep obraz dá vám vlastný,
v ňom pravosť vždy sa rozbreská.

Lampa

Tieňohra detstva, zabľúdený ohník,
obežná dráha do noci.

Tu kdesi svieti kresadielko spomienky.

Nahmatať iskry nepokojov
a horieť vlastným telom do lásky.

Ešteže docítiť na dno básne.
Aj stena prečíta nám osud z ruky.

Svetlo poľudštenia.
Svetlo priamo do srdca.

Slzy

Sú slzy ako bolesť ťažké,
aj horké ako blen —
keď vráska prichýli sa k vráske
a rozožiera šťastia dreň.

Sú slzy ako rosa na svitaní,
inovať kvetov, srieň —
keď mladosť mladosťou sa raní,
keď dopraje nám snívať za tieseň.

Sú slzy čisté ako básne,
priam ako azúrový deň —
keď človek v sebe znova začne
a túžby oprie o pieseň.

V uliciach naše detstvo

Mesto nás oboch medzi múrmi odchovalo,
detinskú biedu rád si s rokmi zamením.
Na holiach slnko kvetmi postielalo,
nás poznačilo asfaltovým znamením.

V uliciach naše lásky dozrievali kruto,
kým svet sa zmohol, ušli sa nám dva-tri sny —
zvonili prekĺznuté túžby v kútoch
a zaľúbencov hľadali sme za kríkmi.

Aj dnes už iné deti za inými sliedia v žite,
nepohnú ani okom za prútím.
Keď prídu večer domov rozochvením spité,
každé si z nich píšťal' túžby vykrúti.

Študentka

(D. O.)

Možnože v tejto chvíli sedíš nad skriptami
a možno blúdiš kolo Národného divadla.

Praha si naťahuje bielu baretu,
aj samota si k Vyšehradu prisadla.
S Nezvalom chodíš, možno s Jevtušenkom
a hádam myslíš na Préverta.

Ach, tie nahé lásky. . .

A tamtí dvaja v tmavej bráne
sú tak zahľadení a tak sami
ako to dievča večer nad skriptami.

Hru lásky nikdy nedohráme.

Vltava hučí v neskončenej melodráme.

Ktosi otvára okno. . .

Potom je už len Beethoven.

Tí dvaja za ruky sa vedú,
je ich celá zem.

Tol'ko im nehy nasnežilo do slov
a ja už vypovedať všetko nevládzem.

Hovorili tomu láska

Slová im prehrameli cez ústa,
cez prsty a cez dlane.
Potom sa natočili na pásku
a prehrávali.
Kedy sa im zachcelo.
Hovorili tomu láska.
A keď sa prehrali už dvadsaťkrát
a vymenili popolník a koňak,
vedeli sa rozísť na úrovni
ako pieseň po refréne.

On je s inou,
ona s iným.

A všetko znova ako vtedy —
iba s novým zátiším
a s novou gitarou.

Basovým kľúčom ešte stihli pozamykať
vlastné poníženie,
aby cez tenorovú trúbku odkvapkalo
vypírchnuté vyznanie.

Páska a stereo,
stereo a páska.

Ty si moja láska,
Ty si moja láska,
moja láska.

Nový koberec

Vystreli si ho po izbe
a povedali: konečne tu bude k svetu.
Vzorky voňali ako rozprávkové
lety z Tisíc a jednej noci.
Zázračné šťastie.

Sezam sa otváral podľa kľúča.
Začmudené steny žiarlili.
Aj tapetám sa ušlo do kvetov
a nový luster spriadal zaprášené historky.

Celý byt si prišiel na svoje.

Prevracali a vyrovnali dávne sny.
Malý syn si sadol do stoličky.
Nasadať!
Priviazať sa!

A všetci letia do úsmevu.
A láska sa im zamotala na uzly.

Plamienky rokov

(Mojej žene)

Na presnej polovičke tvojho storočia
hľadám si jednoduché slová do básne.

Možno tu všetko nevypoviem,
možno tých vzácných slov sa ujde celkom málo.
Len roky, ach, tie roky!
Aj mlčanlivé šťastie ulietalo.

A dnes v tých splavných snoch sa preberáme,
čas obracia nám v kalendároch listy.
Plamienky rokov. Pohli sme sa k dráme.
Kamenie. Hlina? A či ametysty?!

A čo aj v prázdnych dlaniach zhášali nám kvety,
u nás vždy bolo modravého spevu dost.
Voňalo slovo ako čerstvý chlebík,
hoc' ponad rodné hniezda
toľko víchrov predulo.

Voňalo u nás zavše po Alpe a po Algene,
to vtedy úzkosti sa dotýkam.
Čo ako poprekladáš križovatky sveta,
nesplatiš lásku k najvlastnejšej žene,
čo bys' aj dva životy nosil v sebe priam.

Aj ona máva svoju trýzeň,
svoje sny.
Ak mlčí v najvnútornejších ranách,
tým viacej na úsmevy premieňa
svoj život bolestný.

Čo všetko vedela by vtedy porozprávať noc —
lampa, ihla, stroj a niť.

Ten život zo spomienky prišlo dvojnásobne žiť.

Učili sme sa mlčať od vecí
a tichí vchádzali tak do básní.

Prehryznúť samotu a svoje veci —
keby sa to len tak dalo!

Možno som všetko nepovedal,
možno to všetko bolo málo.
Ale nám aj málo bolo dost
a z toho mála vždy nás šťastie hrialo.

Len zostať

Len zostať pri láske v pokore krehkej slávy.
Bud' tichý. Nádej sa ku svetlu z hlbín plaví.

Dozrievať v súbojoch. Pre nové ťažšie činy
ukročiť výčtkám a vyznať život s nádejnými.

Ktorá je večnosť z vás? A ktorá z lásky? Povedz.
Od vekov do vekov iba človek.

||

Vzácná po dúhe

Dvíhame oči,
periskop všetkých poznaní.
Poznáme už toho dosť —
iba vlastné vnútro nevládzeme zmapovať.

Čas prichytil nás pri spomienkach.
Láska vzácna po dúhe.
Aj sen sa ustavične obnovuje v dlaniach,
keď zem si vyrovnáva svoje vrásky.

Sny a skutočnosť prežívajú vrásnenia.
Odísť. . . Ale odkiaľ? Kam?
Za hornaté vody,
za preťažené sny?
Hovoríme: iba tvár má vrásky.
Preto sa priateľíme s úsmevom a dúhou
a vzd'alaľujeme bolesti.

Koľkokrát ju snehy zavalia.
Ale ona pretrváva
za letných búrok sychravého zvonenia,
až kým slnko si ju nerozloží na svetlo a tieň.

Ktovie z koľkých piesní čas ju poskladá
a z koľkých veršov vyberie sa na výstup!

Koľkokrát sme si ju poviažali dychom
a koľkí budú po nás
na tých istých svahoch snívania,
na tých istých miestach súhvezdného dotyku.

Blízka po diaľke s oblohou v očiach.
Láska vzácna po dúhe.

Z nelásky do lásky

Preniknúť až na dno slova —
to je otázka.

Byť veciam celkom na dosah,
byť v sebe sám a všetkým vo všetkom.

Od narodenia čítame si oblohu,
encyklopédia, kde sa tragédie vysvetľujú
podľa abecedy hviezd:

Antares, Andromeda, Arktúr, Asiris.

Vždy súvisíme a závisíme.

Začiatky v koncoch, konce v začiatkoch.

Aké ste vzácné, monológy, v novoluní smútku!

Vždy sa hľadáme a nachádzame
jeden v druhom, druhí v nás.

Ale vždy je tu úzkosť napnutého čakania.

Učili sme sa z tváří vypočítať vrásnenia,
lebo aj veky ako lietavice z vyklonených dráh
zvetrávali v stopách človeka.

A z kroka na krok presne ako zákon tiaže
padáme a vstávame
podľa kľúča zániku a zrodu
poznačení stupnicami ľudstva.

Čo všetko dali sme už za jediné slovo útechy.

Z ostrova na ostrov,
z nelásky do lásky neistí volať lásku.
Ale aj ona má svoj čas.
Preto sme do samoty vstupovali po pamäti,
ako keď smrť a život žijeme si
a chodíme okolo nich denne, veky,
od prvej stopy osídlenia na Zemi.

Ale svet má dobre podoprenú os.
Všetci sme prichýlení pólmi jestvovania.
S nimi vždy závisíme od poskladaných ohňov,
od roztiahnutých krídel.

Dobrý deň vám, ľudia.

Nostalgia

Dve moje oči vystreľujú na ulicu,
dve moje oči tyrkysový ohňostroj.
Len chodci podľa kroku nápadní sú.
Zelená-červená. Len chod' a stoj!

Koľkokrát sme si kroky vymieňali
a náhlili sa k domovu.
Koľkokrát vlastné srdcia boli ako skaly.
Ach, neraz prišlo začínať aj odznovu.

Padať a vstávať. V tejto výzve hľadáme sa.
Tak málo prejde z prítomnosti do dejín.
Neóny, veľkomesto nechám za kúštiček lesa,
za materinou dúškou detstva vždy rád pobežím.

Ked' píšem báseň

Ked' píšem báseň,
zavše do krvi sa hádam so sebou.
Myšlienka? Slovo? Spojenie?
Metafory ako ohňostroje vybuchujú
do veršov,
kým v strunách zažiha sa na úsvitný spev.

Bezbrehou dúhou sa stávam.
Zvetvený celkom k sebe
rozoberám oheň v zatmení dejín
pri strmých srdciach,
čo sa ukladali ku láske.

Ešte je čas vytlkávať podjesennú pieseň
a obkladať si báseň skrehnutými obrazmi.
Ešte sa zažíham do vnútra,
aj keď sa mi vnuk prihovára šachom.
Dáma z F3 na F7, starký, mat!

Z obrazu na obraz celkom obrazne
preberám si
všetky veci na dosah:
knihy v policiach, stolík bez okuliarov,
lampu, fixy, vyl'ahčený rukopis,
najnovšie Správy SLF,
Slovenské pohľady
a Romboid.

Je večer
a potom žena prihovorí sa ti:
čo to vieš už toľko písať!

Je noc.

Svitá na priateľstvo slov,
na asketickú múdrosť vybieždených dní.

Potom sa na belaso rozsvetuje srdce
jedno jediné
a dve nevyspytateľné oči,
čo sa vystrapkali pred básňou.

Na konci bolesti

(Za A. Baginom)

Zo dňa na deň menej a menej do hlasu,
menej a menej do očí.
Taká je stupnica bolesti,
taká je rovnica odchodu.

Toľko si toho chcel —
na celé dva životy.
Vtedy sme ešte preberali báseň Skorocel
a po nej Samotu a clivoty.

A potom si mi bojazlivo čítal svoje verše.
Ale to už nebolo v našej rodnej,
ani medzi kvetmi pod horou.
To iba nemocničná izba
cez oči krvácala na bielo.
Ach, toľko rán a toľko živých otvorov!

A potom od ulice zazvonila električka.
Po koľký už raz!
Zachytil som sa o plamienok spopod rias.

Na konci bolesti je ešte báseň.
Aj vytrhnuté ticho prišlo na pretras.

A keď si mi podal najnovšie verše,
vtedy som vedel,
že ťa vidím posledný už raz.

Obloha vtiahla medzi vybielené steny.
Uprostred vzdych
a mladý život umučený.

Básnik

Chcel to povedať, ako vravia všetci,
ale začal z opačného pólu.
S Hamletom rozbil starý dialóg
a spieval na tému sloboda a láska.
Bolo ho celé ľudstvo,
boli ho celé dejiny.
Preto sa ho učia pravidlo bolesti,
cez ktoré možno vidieť,
milovať aj nenávidieť.
Hovorí, keď mlčia všetky trhliny sveta.
Prestrihol zaseknuté mreže slov,
aby bol potom celkom sám,
aby blikal ponad straty všetkých čias.
Krásny a ukrutný v čakaní
sám rastie ponad časnosť neúnavnej hlíny.
Rozbíja seba ako atóm.
Sám vo všetkom,
sám v poslednom dejstve.
A tam sa priznáva prachu Zeme,
z ktorej si nosí najvlastnejšiu
podobu.

Večerná chvíľa

Po tebe túžim, chvíľa večerná,
pokojom samoty a lásky,
len byťkou,
len kmitom,
keď veším pohľad na sny zašlé,
čo nevrátia sa ako odchodiace vody
v úzkostných brehoch vyvlastnených dní.

Po tebe túžim, chvíľa večerná,
v pohľade nesplnených krás,
keď tma už odväzuje poviazané slová,
keď blikot stmievajúcich sa chvíľ
v sychravom vetre zahorknutých výčítiek
zažíha svetlo v pustom príbytku.

Nie. Ty nevrátiš sa viac
v tom polosnení odviateho ticha,
keď stará lampa zhasínala
v tej mihotavej chvíľke,
keď doznieval ti veršom
Ady,
    Villon,
    Rilke,
keď stolík plný rozhádzaných kníh
bol svetom lások
strieborných.

A miloval si zámlky a poloslová
cez žiaľ a oči matky,
čo dali vzdych a nové križovatky.

Nie. Ty nevrátiš sa viac,
rozprávka dávnych večerov.
Spomienka zasnežená ako slovo stopí sa,
keď prídu nové veci,
i nové sny,
i opojenia skríženého života.

Dobrý deň, poézia

1

Poézia drobných, nepatrných vecí
zasvitala do súmravného osudia.
Na kus reči každodennosť
a tak z ruky do ruky až po srdce.
Čosi je na ústupe, čosi pred nami.
Medzitým však
rozhrmená prítomnosť.
Zvoní na báseň.
Kto by chcel vypísať podstatu?
Emigrujeme do vecí
a veci do nás —
atakdalej.
Vzácná poetika života.

2

Prišla si na korzo celá v modrom.
Džínsy, blúzka, účes, oči —
ešte aj taška
atakdalej.
Zodrané pohľady sa prevaľujú po tebe,
vlastne po doplnkových topánkach.
Pastva na oči.
Krok a rozkrok. Asfaltová harmónia.

Odkladáš si nás jedného za druhým
ako prečítanú knihu.
A predsa cítim, ako mi tvoj príliv
pozažíha nové verše,
kým sa moje ticho v tebe rozkričí.

Vyárendovaný sen a nepokoj.
Stojím si na básni a čakám na odliv.
Bola si v tejto chvíli azúrovým morom.
Topil som sa. Nieкто mi hádže
záchrannú vetu:
Pod' už domov!

3

Dostali sme celkom uvarený chlieb.
Zadná kôrka ako špongia.
Nech do nich z čista-jasna. . .
Aby vás!
Atakďalej.

V pekárni nedokvasil pot.
Starému Jakubovi zomrela žena,
Igor sa rozvádza.
Túto noc sádzal Jano celkom sám.

Čo všetko povedal by čerstvý pecen.

4

Sľuboval manželstvo
a znášal k jej nohám modré z neba.
Zahraničie, embéčku, chatu,
družstevný byt
atakďalej.

Nové rekvizity porozpínali sa k samote.
Svietili si vlastným telom.
Všetky veci ustúpili do tmy
a prišla reč na vysnežené mlčanie.
Slovo s bolesťou, bolesť zo slova.
Noc plná nepokojných prstov.
Až budeme svoji. . .
Hranaté ticho posťahovalo z nich obrúčky.
Aj sny, aj túžby.
— Ocko, otvor. My sme sa už
s mamou vrátili.

5

V kuchyni vždy sa niečo pokazí:
plynový sporák, chladnička,
zapaľovač, vodovodný kohútik
atakďalej, atakďalej.
Potom si nešťastný z drobných vecí
priam ako z básne,
čo sa pokazila v myšlienke.
A keď si nájdeš odborníka,
vyberie sa v byte zrazu na úsmev.
Mier vo veciach,
my v hlbokom mieri.
Príďte na obed!
Odkrojíme spolu nenačaté myšlienky.

6

Nikdy som sa nehral so slovami
na poéziu. Báseň mi vždy siahala
po srdce. Po lásku
i po život. Neraz bol som mimo
príťažlivosti myšlienky
aj mimo slova.
Čosi ako odriekanie.

Metafory. Tých sa mi už ušlo
ozaj ako šafranu. Klam či zrkadlenie.
Premetaforovali sme sa. Presila obrazu —
zarastený chodník k myšlienke.

Kritiku nepodpáliš iba dobrou básňou.
Ďalej sa píska. Atakďalej.

Objaviť vo veciach všetko neobjavené,
len vždy nech ide o príbeh,
o svetlo myšlienky
a o ľudí.
Do čerta aj s -izmami.
Mám rád život.
A to je môj nepremenný a večnostný -izmus.

Dobrý deň, poézia!

Jubilejný verš

(Pri 25. výročí Slovenskej knihy)

Kde začínať a nevyrušiť slovo,
kde hľadať lásku za okvetím dní?
Koľkokrát pieseň tuhla na olovo
cez kľúčne listy,
cez opelenie básne,
kým sa tak súmrak do úsvitu rozvidní.

Ako je dobre podeliť si sen a skutočnosť
a dotýkať sa zeme.
Tak prelistovať život
cez odistený príbeh,
cez čerstvú krv,
kým stečú i tie chvíle nedosnené.

Za knihou ideš ako pútnik,
ako hviezdny milenec.
Vďaka tým, čo ju do myšlienok skuli,
tým rukám, čo ju ponúkajú z pultu.
Dúhová múdrosť na obežnej dráhe.
Zázračný signál z katapultu.

Dvadsaťpäť slnovratov ponad rodné kraje,
klenotné erby, vlajkosláva do dejov.
Ó, kniha, ty nás učíš kráčať po Zemi,
ponad hviezdne taje.

Buď s nami, krásoplodná. Buď nám nádejou.

Tol'kokrát

Tol'kokrát sme lásku omieľali,
až sme ju zomleli na prach.

A mne sa vtedy zdalo,
že slová sa mi rozložili do spektra.
Zvonili farby do žltá a do zelena.

Len myšlienke som nevedel prísť na chuť.

Nekonečne dlho som písal,
aj kameň si hľadal príležitosť,
iba noc vybledla do hviezd
a čerešňovo sa zatiahlo
na detstvo.

Popukané vrásky
a fialová pieseň
ako kôstka vypadnutá z úst.

Bolo tu vzácno po dúhe
ako priam dúhe po láske.

A človek?
Hamletovské výpovede do básne.

Do nového spodobňovania

Aj slová zapadajú do žuly a kremeňa.
Tu aspoň hrdza nenapadne
stupnicu tvrdosti. Ale tí,
čo počúvali na osud a na sny,
čo odriekli sa cengavého svitanie —
zarástli do mučivého monológu
kamenného vyhnanstva.

Len čas sa nedá zopakovať,
aj keď korene sa bránia a výšky
dierkavejú výčitkami spomienok.

Všetko je už spočítané
a spríbuznené podľa otáčania Zeme.
Aj tvoje zrodenie, aj tvoje odchody.
Márne sa vzpieraš pretrvávaniu —
deň a noc nespomališ ani nezrýchliš.

Na smútočné vynášanie za živa
postačí jediný hviezdny záblesk.
Ani ostrážitá rovnováha, ani dlhá samota
neprivolá preležané sny,
opustené po beznádejnom plači.

Bez spevu napíname úzkosť pozdných večerov.

Ale svetlo je v nás.
Nádej premáha doráňané dedičstvo
smerujúce presne k slnku
do nového spodobňovania. Ku láske.
K novému životu.

Aj čas sa učí abecedu trpezlivosti.

Chvíľa pred básňou

Prišla téma
a bola báseň.
Asi ako dávno vtedy,
keď si sa pýtal na seba.
Najprv prišla láska
a potom bol si ty.

Mnoho vecí vstupuje do verša,
ba vlastne až za riadok
hlboko ako na dno plesa,
kde sa potopili všetky končiare.

Zrkadlenie myšlienok.

Potom sa v tebe všetko stráca.
Ale never.
To nie je jeseň ani tieseň,
ani úzkosť.
Úsvit nepokoja sa prerezáva
cez tvoje dva obzory,
cez všetky záhyby a stroskotania,
preniká za hlasom až do nezaviatej lásky,
za hlasom túžby,
ako keď zo strží a z úžľabín
podpáliš vrchol hory
slnkom víťazstva.

Radostný výkrik slova.

A výstup za básňou —
svitanie krvi, ktoré nikdy nepomýli.

Slnko

Na obežnej dráhe vesmírneho pohybu
vzpriečilo sa Slnko
a začal sa astronomický život.
Priestor a čas.
Svetelné roky osudové stigmaty.
Slnko, Zem a Mesiac vykrúžené v nás.

Praskali sústavy neistôt
a z hraníc dreva vybuchovali nové pravdy.
Asteroidom a hmlovinám čas odkrajuje starobu.
Slnčná koróna.
Žiarivý maják ponad moria hviezdokôp.
Ó, mliečne dráhy nepokojov,
krútňavy a výbuchy!
Dost' bolo záhad,
dost' planetárnych ostrovov.
Krátery, koraly a supernovy,
fontány, stofarebné kvetenstvo a jelše.
Slnko je neúnavný básnik
a pretavuje každodenné verše
na lásku.

Hmloviny v Andromede.
Energia sa sťahuje zo Zeme až kdesi do nebies.
Pozvanie na vesmírny ples.
Kopernikovi vyhrávajú prvý tuš.
Ustúpte, hviezdy.

Len, srdce, ty sa nad priestormi vzruš!

Vitajte, kozmonauti Zeme!

Odveké sny a túžby. Kam sa to vlastne sťahujeme?

Červený obor, biely trpaslík.

Nepominuteľnosť zmrštuje sa do jadra.

Kam potom? Ľadovizeň. Zánik do chladu.

Prskavky ciest sa vyhviezdujú.

Protuberancie. Gravitačná nestálosť.

Ach, všetko to už len na domyslenie rovnice.

Ale my sme sa naučili reč Slnka.

Hrejivú a teplú. Bleskovicu mieru.

Dosť je tu ešte rovnováhy k ľudským snom,

dosť je tu ešte lásky v slnovratoch,

dosť je tu svetla ponad galaxie tiem.

Sme na orbite nových vekov.

Buď s nami večne, SLNKO, MESIAC, ZEM!

Hlboko na dne

Vstupuješ do môjho priezračného ticha
po vlásokniciach tenulinkých nádejí.
Od srdca k srdcu boli sme si dúhou.
Svetielko spočítaných kmitov,
ornica na rozmrvenom kamení.
Vyjasnievali sme sa už len v ranách,
čo mlčali ako vyvrátené korene.
Ale budúcnosť spievala a vyzváňala v nás.
Budúcnosť, ktorej postačilo lásky na tri prsty,
budúcnosť, kde sa nezatmieva k čistým prameňom.

Ó, svetlo po pamäti, svetlo dokorán.

Zďaleka počuli sme spievať hrdinský tenor
domova. Je ho každý záhyb dňa.

Ako sme si ho len spriezračnili inováťou
v premene mračien kolo maloverných snov.
Všetko dookola už len k dúhe sa dvíha.
Zem aj obloha.
Svetlo básne uhniesdené v očiach
a na úpätí trávy slnko vyklonené na pieseň.

Slnéčné súostrovie. Súboje a zvonohra.

Pod vyhrnutou nocou
učíme sa predspevovať oheň,
kremienky ozvien do odszlzenej zeme.
Láska a nádej preteplené básňou,
láska a nádej z trpezlivých slov.
Hlboko na dne už sa rozbreskuje nové súhvezdie.

Človek je ako odtrhnutá hviezda

Šepkáme si úsmev
a je to tak ďaleko a tak vzdialené.
Čo priam si všetky hviezdy posťahujeme do izby,
budeme iba vo vesmírnom bode začiatkov,
ktoré nás pripútali
ako Prometea
k tejto Zemi.

Učíme sa počúvať, hľadať a dovidieť
až k mučivému údelu.
Naše dráhy sa úzkostlivo rozpoltili.
Výšky a zem.
Os bolesti celkom vyklonená.
Ale zem s nami útočí na myšlienky a úvahy,
zem ponad rozpíchnuté osudy,
blúdivý meteorit na výslní odrieknutej lásky,
zem, podopreté mrežoviská vychýlených váh,
zem, čo tu korunuje v potu tváre človeka.

Ó, vyžblnkané vody, doživotie sebaklamov,
zapustené zárubne,
záseky slov a zatratených krokov.
Nevieme sa zbaviť opustenosti,
lebo aj zatvrdnuté srdcia úfajú
a vyčkávajú privrátenú reč.

Krok do vlastného vybrieždenia. Strmé ozveny.
To sme sa iba ozvučili v sebe,
a tak presne podľa zeme, ktorá nás prenocuje,
keď vychladlo slovo,
keď hľadáme si suché raždie novej dôvery.
Priesvitné plamene zatúlané v slzách.

Človek je ako odtrhnutá hviezda z dráhy čias.

Rozhovor

Často pochyťí ma túžba hovoriť ku kvetom,
hovoriť na úvetrí odchodiacich dní.

Rozkričal som sa na odiskrené ozveny,
ale takto kričali mnohí —
v hlave mi vybuchovali sny a túžby.
Zbadal som, že už neviem plakať,
hoci v korunách stromov nocovali sebatrýzne.

Moje oči zmagnetizované láskou,
moje srdce rozkolísaný zvon starej zvonice,
moje ruky, čo vyoralí obzor prázdnoty.

Keby tak išlo slnko stiahnuť do vázy
a vymeniť ho večer s hviezdami.

Ale čas nám stúpa na päty
a slová dávno rozožiera hrdza nelásky.
Tak málo máme si čo povedať.

Niet času na čas,
niet odpustenia bez znášanlivej krvi.
Po tvojich vráskach vystiera sa prítmie.
Všetko sme si už odrátali z oblohy.
Nakoniec v sebe samých roztočíme novú ZEM.

Kto nám tu povie

Kto nám tu povie ďalej a či dosť.
Kozmické sondy odkrajujú stratosféru
výšku za výškou,
kým naše bratstvo slova siaha
za rameno Venuše.

Ó, nenačaté galaxie,
od hviezdy ku hviezde,
od prahmloviny k frekvenciám hydroxylu.

Medzistanice a koráby!

Svetelné diaľavy a diaľnice mikrovln,
križovatky hviezdokôp a signálov,
kde si človek vyhl'adáva novú bratskú Zem.

Nápadné tichá,
čo vyčkávajú na medzihviezdne posolstvá.
Fatamorgána výpočtov a predtúch,
kde sa v bezočivej diaľke
láme mimozemský čas.

Už len v detailoch svetla zamávať nociam.
Celá nekonečnosť v nás,
kým diaľka po diaľke ako poézia
prúdi zarovno s krvou.
Protuberancie lásky na pretras.

Ó, prvá báseň v medzibratskom kóde!

A nebude čas na nenávisť a výčitky
a nebude čas na stratégiu pradávneho
novoveku.

A možno nám príde ľúto za Zemou.
A možno bude páliť slza
za nesklenuté srdcia pod oblohou mlčania,
za nezhojenú malovernosť starých bolestí.

Predĺžená Zem, čo nemá zeme.
Vzorky novej lásky váhavého začiatku.

Kto nám tu povie ďalej a či dosť.

Vesmírne sny strapkajú si báseň podľa hviezd.
Kam až ísť?
Kam až za skutočnosť a fantáziu?
Pre diaľky ešte sme sa nedostali ani k človeku.

Život na pokračovanie.
Učíme sa novú štylistiku zoskupenia
a glosujeme novovek už ako minulosť.
Orbitálna súčasnosť.
Mikróny a megaherze vyčíslia nám
odvahu a lásku,
taktiku mieru,
abecedu spolužitia.

Víťazné ruky do záhybov planét.
Čas, buď nám milosrdný.
Metamorfózy na končekoch pamäti,
na uzlinkách ciev,
čo sa rozširujú budúcnosťou,
čo doprajú nám vyjasniť sa na lásku.

Spor o vodu a oheň vyhodíme času na oči.

Bezvetrie strmo klíči do nových básní
na oslavu pohybu a večnosti premien.
Už počuť madrigaly priestorov,
už gravisféra odpaľuje ohňostroje viet.

Zvonenie krídiel do tenulinkých svitaní. . .

Dobre ťa počuť, kovový hlas zeme,
čo prikazuješ dozrievať a žiť,
čo ešte iba v slanej krvi tušíme,
keď vraciame sa k prvotnej láske,
k nenačatej básni vodorovných hviezd.

Priveľa diaľok naraz na dve oči,
priveľa bolesti na odviatych snoch.

Aj v ústach zarosené vety
vyjasnievajú sa podľa azimutu krvi.
Hovorím s tebou, báseň.
Ó, veľký čas na počesť človeka!

Buď s nami, Zem, aj keď dotkneme sa hviezd,
buď s nami do netušených sústav —
Sme nekonečný most lásky.

Na konci všetkých výbuchov a prímerí
príde čas dovidieť až celkom k človeku.

Keby som tak mohol

Nemocničná izba je ako rozhojdaná loď.
Chod'! Dod'aleka chod'!

Obzory biele,
myšlienky biele,
lekári v znamení váh prevaľujú žltú plavbu
podľa horoskopu bilirubínu,
podľa podjesenných očí.
Čudesný harmonogram osudu.

Čas odkvapkáva v injekciách
a pristudené slzy tečú do žily.

Ach, keby som tak mohol vpraviť infúziu
do všetkých sŕdc a kontinentov,
do všetkých neskončených zápasov,
aby sa viac už nezvečerievalo na bolesť
a beznádej,
aby sa vyjasnilo už len na lásku.

Ó, keby som tak mohol. . .

Priam teraz

Chcel by som ešte všetky zábery
z jedinej jednej minúty.

Priam teraz prichádza ktosi na svet,
priam teraz ktosi z neho odchádza.
Presne podľa rytmu funebrálnych maršov
tam — támta — tááá.

Záhadne synkopy zvonov.

V matrike si ťa pripíšu lebo odpíšu.

A je to vlastne jedno: krematórium či kňaz.

Všade je poplatok za tú zem,
za tú hlinu,
za ten prach.

Aj zánik má svoj harmonogram.

Moderné počítače evidujú výbuchy,

vojačik dvíha ruky ako výkričníky

po blýskaviciach,

raketách

a napalmoch,

po pancierových pästiach.

Desiatka lekárov nad jediným človekom,

jediný človek nad stovkami po náletoch.

Súvetie podradené. Kdeže je hlavná veta?

Čo sme to za storočie?

Priam teraz kdesi lietadlo na čierno
zablúdilo medzi domami.

Morzeovka trosiek,

čudesná mozaika osudov.

Vlak sa rúti ponad zastrihnutý most,
už sprievodca ťa neprichytí bez lístka,
priam teraz milý načína prvú lásku,
ktosi zaťahuje záchrannú brzdu,
hotuje pištoľ,

svieti nožom,
naťahuje pančuchu cez hlavu.

Priam teraz vybuchuje šampanské,
džin a martell,
priam teraz prepustili dvesto chlapov
z automobilky,
priam teraz,
teraz v tejto minichvíľke.

Chcel by som ešte všetky zábery
z jedinej jednej minúty.

Minúta je vzácny čas na zrod a zánik,
na všetky príbehy a deje,
na všetky sny a lásky,
ktoré sú tak pretaktizované
a tak blízko k nenávisti
práve vtedy,
keď si myslíš, že je všetko v poriadku,
že poprevraciaš svet,
kým on poprevracia teba
a nájde si ťa na neurologickom oddelení
vo fantastickej maske básnika.

Aký si naivný,
keď si myslíš,
že Zem má dobre prepočítanú večnosť.

Mýliš sa. Všade sa schôdzuje, rokuje
a zasadá.

Krvavé pl'uzgiere od toľkých uznesení.

Múdri aj hlúpi,

sadisti aj blázni.

Stačí jeden omyl a stará Zem

sa rozkniše ako big-beat po prvom údere.

Ech, mať tak ešte dobré slovo,
dôveru z kamennej doby,
keď zvieratá sa túlili k človeku
a človek mal oči plachej zveriny!

Chcel by som ešte všetky zábery
z jedinej jednej minúty.

Kam až za obzor? Kam až za seba?

Priam teraz,

keď čas už počítame na mierové jednotky,
keď zahviezdené slovo preláďuje storočia
a tisícročia.

Súvrstvie lásky a nenávisti.

Minúta — ach, večnosť v počinoch a koncoch.

Buď s nami večne, pieseň života.

KATOLÍCKA UNIVERZITA
V RUŽOMBERKU ③
Univerzitná knižnica
Hrabovská cesta 1
034 01 RUŽOMBEROK

Obsah

Ešte je kedy... 7

I

V lastúrach poranená 8

Tvoja láska 9

Vždy keď sme sami 10

Medzi štyrmi očami 11

Príde ti neraz 13

Letná noc 14

Viem 15

Vánok 16

Ó, keby len tá láska... I 18

II 19

III 20

Nepokoj 21

Raz 22

Zrkadlo 23

Lampa 25

Slzy 26

V uliciach naše detstvo 27

Študentka 28

Hovorili tomu láska 29

Nový koberec 30

Plamienky rokov 31

Len zostať 33

II

Vzácná po dúhe 37

Z nelásky do lásky 38

Nostalgia 40

Keď píšem báseň 41

Na konci bolesti 43

Básnik 44

Večerná chvíľa 45

Dobrá deň, poézia 47

Jubilejný verš 51

Toľkokrát 52

Do nového spodobňovania	53
Chvil'a pred básňou	54
Slnko	55
Hlboko na dne	57
Človek je ako odtrhnutá hviezda	58
Rozhovor	60
Kto nám tu povie	61
Keby som tak mohol	64
Priam teraz	65

ján | VZÁCNA frátrik | PO DÚHE

Prebal, väzbu a frontispice navrhol Peter Šabo

Vydalo Vydavateľstvo Osveta, n. p., Martin roku 1984 ako svoju 2643. publikáciu

Šéfredaktor vydavateľstva Bohuslav Kortman. Zodpovedná redaktorka Libuša Chrásteková. Technická redaktorka Jana Markovičová. Korigovala Anna Potančoková

301 — 13/43. Vydanie 1. Náklad 600. Počet strán 72. AH 3,64 (textu 3,57; obrázkov 0,07). VH 3,76. Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, n. p., Martin, závod Liptovský Mikuláš. SÚKK 1997/I. — 83